

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Puranen, Matti

Title: Kiinan ulkopolitiikan “Uusi aikakausi” on alkanut – ainakin retoriikassa

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Puranen & the Ulkopolitist, 2018

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

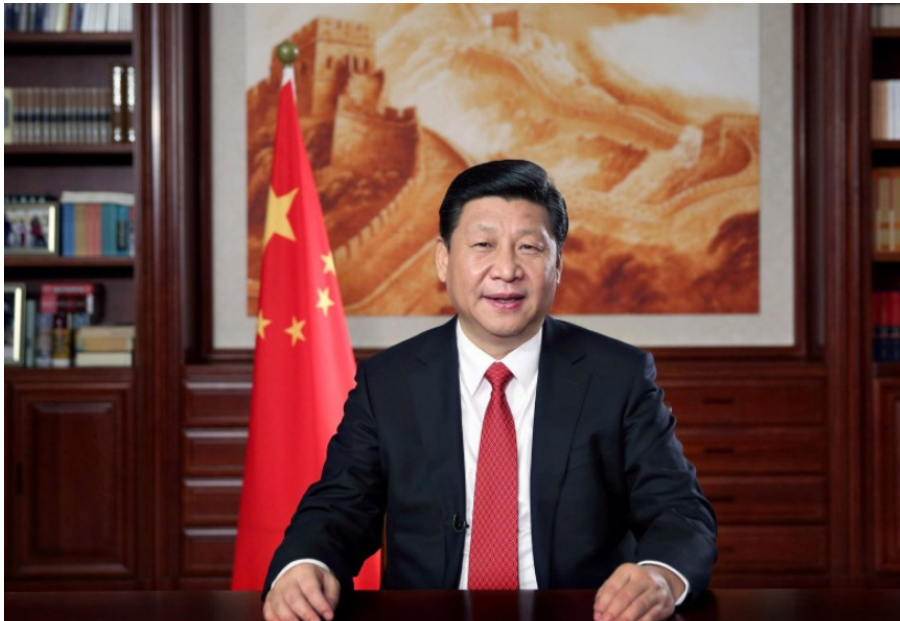
Please cite the original version:

Puranen, M. (2018, 1.6.2018). Kiinan ulkopolitiikan “Uusi aikakausi” on alkanut – ainakin retoriikassa. The Ulkopolitist. <https://www.ulkopolitist.fi/2018/06/01/kiinan-ulkopolitiikan-uusi-aikakausi-on-alkanut-ainakin-retoriikassa/>

Kiinan ulkopolitiikan “Uusi aikakausi” on alkanut – ainakin retoriikassa

KIRJOITTANUT MATTI PURANEN | 1.6.2018 | AASIA JA TYYNIMERI |

Kiinan ulkopoliittinen linja on ollut hitaassa mutta huomattavassa muutoksessa siitä lähtien, kun Xi Jinping nousi valtaan vuonna 2012. Samalla Xin ja Kiinan kommunistisen puolueen valta-asemaa on lujitettu rajuihin otteihin. Aiemmin vaatimattomasti esiintynyt Kiina hakeutuu nyt “maailmanpolitiikan keskukseen” ja tarjoaa omaa valtiollista ideologiaansa maailman pelastukseksi.

Maailmanpolitiikan tuleviin suuriin linjoihin vaikuttaa yhä enemmän kahden suurvallan, Kiinan ja Yhdysvaltain välillä vallitseva dynamiikka. Taloudellisten, sotilaallisten ja poliittisten suhteiden ohessa asetelmaan vaikuttaa merkittävästi myös se, minkälainen visio ja ideologinen näkökulma suurvalloilla on maailman tulevaisuudesta. Yhdysvalloilla ja Kiinalla se on tällä hetkellä hyvin erilainen.

Ulkopoliittisen instituutin **tuoreen raportin mukaan** Yhdysvaltojen poliittista maailmankatsomusta hallitsee käsitys taantumuksesta: amerikkalaisten parhaat vuodet ovat takana päin, nykyisyys on ongelmallinen ja tulevaisuus vaikuttaa hyvin synkältä, ellei asialle tehdä nopeasti jotain. Liberaalien amerikkalaisten näkökulmasta rappio johtuu Yhdysvaltojen ajautumisesta kauas korkeista ja oikeudenmukaisista ideaaleistaan, kun taas toisella puolella, Donald Trumpin visioissa Yhdysvallat on taantunut, koska ulkovallat ovat käyttäneet sitä härskisti hyväkseen. Trumpin "Amerikka ensin" -politiikka ammentaaakin perinteisen realismin synkeästä kuvastosta, johon kuuluu olennaisesti omien kansallisten intressien ajaminen ja politiikan tulkitseminen yksinkertaisena nollasummapelinä.

Kiinassa vallitseva maailmankuva on amerikkalaisen "deklinismin" räikeänä vastakohtana kirkassilmäinen optimismi. Toisin kuin Yhdysvallat, Kiina kokee parhaillaan kohoavansa yli vuosisadan kestäneestä alennustilastaan kohti "kiinalaisen sivilisaation suurta renessanssia". Kiinan aiemmasta, varovaisesta ja vaatimattomasta puhetavasta on siirrytty mahtipontiseen ja itsevarmaan retoriikkaan, jossa vahvistuva Kiina lupaa itsensä lisäksi koko ihmiskunnalle "suuria kontribuutioitaan". Samalla on vahvistunut myös usko kommunistisen puolueen viralliseen ideologiaan, jota

tarjotaan nyt Kiinan kehittämisen ohessa koko maailman pelastajaksi. Toisin kuin realistinen Yhdysvallat, Kiina näkee maailman **"ihmiskunnan kohtalonyhteisönä"** (Community of Common Destiny), jossa taloudellisen ja poliittisen yhteistyön lisääminen on välttämätöntä.

Vahvistuva Kiina lupaa itsensä lisäksi koko ihmiskunnalle "suurta kontribuutiota".

[Klikkaa twiittaaksesi](#)

Kiinan itsevarma ulkopoliittinen asenne on varsin huomattava muutos menneeseen, sillä maan diplomaattisena ohjenuorana vallitsi pitkään niin kutsuttu matalan profiilin strategia, jonka ideana oli pitää Kiina sivussa maailmanpolitiikan kovasta ytimestä. Strategia syntyi Mao Zedongin (1893–1976) kuoleman ja 1980-luvulla alkaneiden talousuudistusten jälkeen, kun Kiina keskitti voimavaransa sisäpoliittiseen vakauden ylläpitämiseen sekä takapajuisen talousjärjestelmänsä kehittämiseen ja avaamiseen. Kylmän sodan aikainen vastakkainasettelujen ideologia työnnettiin taka-alalle pragmatismiin kohotessa keskeiseksi valtiolliseksi periaatteeksi. Maon jälkeinen Kiina oli käytännössä valmis solmimaan diplomaattisia ja taloudellisia suhteita lähes minkä tahansa valtion kanssa, ideologiaan tai poliittiseen järjestelmään katsomatta.

Strategia kiteytettiin 1990-luvun alussa Deng Xiaopingin laatimaan **"24 kirjoitusmerkin ohjenuoraan"**, jonka mukaan Kiinan tulisi kerätä voimiaan rauhassa, eikä missään nimessä havitella johtavaa globaalia asemaa. Kiinan hetki koittaisi kenties myöhemmin, mutta toistaiseksi sen tulisi

pitää kynttiläänsä vakan alla ja vältellä ulkopoliitikassaan kaikenlaisia radikaaleja avauksia, kuten sotilasliittoja tai toisten valtioiden sisäisiin asioihin puuttumista. Maailmalle Kiina vakuutteli, ettei se tavoittelisi Yhdysvaltain kaltaista hegemonista asemaa, eikä tuputtaisi omaa ideologiaansa väkisin muille. Päinvastoin, Kiinan tähtäimessä oli ”**harmoninen maailma**” ja uudenlainen turvallisuuspoliittinen ajattelu, joka ei perustuisi sotilasliittojen väliseen vastakkainasetteluun.

Ei Kiinalla mitään omaa arvomaailmaa tai ideologiaa ollut tarjotakaan. Kiinan virallinen oppi, ”**kiinalaistyyppinen sosialismi**” ja sen aputermit, kuten melko paradoksaalinen ”**sosialistinen markkinatalous**” vaikuttivat pitkään lähinnä retorisilta silmäkääntötempuilta, joilla pyrittiin vaihtelevin tuloksin selittämään kaikki Kiinan poliittisen järjestelmän omituisuudet. Käytännössä Kiina vaikutti harjoittavan autoritaarista valtiokapitalismia, jossa lähes kaikki markkinatalouden keinot olivat sallittuja, kunhan hallitseva kommunistinen puolue vain säilyttäisi valta-asemansa.

Xi Jinping ja matalan profiilin väistyminen

Xi Jinpingin noustua valtaan vuonna 2012 Kiinan ulkopoliittinen linja on ollut hitaassa mutta huomattavassa muutoksen tilassa. Samalla Xin ja Kiinan kommunistisen puolueen valta-asemaa on lujitettu rajuin ottein. Muutokset eivät liity yksin Xin henkilökohtaisiin intresseihin, vaan taustalta löytyy monimuotoisia rakenteellisia syitä, joista kenties merkittävin on Kiinan poliittisen järjestelmän sisäinen hauraus. Puoluejohdossa vallitsevan yhteisymmärryksen mukaan Kiinan edellisen presidentin, Hu Jintaon, valtakaudella (2002–2012) kommunistinen puolue ajautui heikkouden tilaan, osin Hun suosiman

”kollektiivisen johtotavan” vuoksi. Hun valtakaudesta kriittisiä päätöksiä ei tehty ja korruptio pääsi kasvamaan ennennäkemättömiin mittasuhteisiin. Ideologisesti puolue oli myös tyhjä, eikä kyennyt esittelemään Kiinalle, saati maailmalle uskottavaa, vaihtoehtoista toimintaohjelmaa.

Xi Jinpingin mukaan Kiina **ei saa seurata Neuvostoliiton loppuvuosien** esimerkkiä ja antaa valtapuolueen hajota oman kyvyttömyytensä seurauksena. Puolueen on siis keskitettävä valta tiukasti itselleen, erityisesti nyt kun Kiinan on suoritettava pitkään laiminlyötyjä, **laajamittaisia ja kivuliaitakin uudistuksia** vientivetoisen talousrakenteen mullistamiseksi. Kollektiivisen johtotavan tuomiin ongelmiin on haettu ratkaisua keskittämällä valtaa Xille itselleen, ja Hun kaudella kärjistyneeseen korruptioon on puututtu brutaalein ottein kampanjoilla, joissa hyvin korkeankin tason puoluepamput ovat päätyneet vankilaan.

Xi ja puoluejohto katsovat puolueen valta-aseman ja legitimitetin lujittamisen edellyttävän puolueen ideologian palauttamista arvoonsa. Kiinassa onkin kuluneina vuosina käynnistetty suoranainen **ideologinen herääminen**, jossa Karl Marxin ja jopa Mao Zedongin teokset on kaivettu uudelleen esiin, sulassa sovussa kiinalaisen filosofian klassikoiden kanssa. Uudessa valtioideologiassaan kommunistinen puolue pyrkii rakentamaan kuvaa uskottavasta ”kiinalaisesta polusta”, joka on uniikki yhdistelmä marxilaisuuden ja kungfutselaisuuden ydinajatuksia. Kiinan menestyksen takana ei siis olekaan ollut pragmaattinen kapitalismin jäljittely, vaan puolueen sosialistisen ideologian harkittu ja tarkka toteuttaminen.

Kiinalaisen polun vastakohtaksi on luonnollisesti asetettu ”länsi” ja sen liberaalidemokraattinen järjestelmä. Länsi on ollut helppo maalitaulu, sillä kiinalaisissa mielikuvissa lännen koetaan olevan syvenevän rappion tilassa. Vuosi 2008 tulkitaan historialliseksi käännekohdaksi, jonka jälkeen Yhdysvaltojen talousjärjestelmä romahti ja Eurooppa ajautui oman talouskaaoksensa vauhdittamaan sisäiseen sekaannukseen. Donald Trumpin politiikka ja Euroopan unionin sisäiset haasteet (kuten Britannian ero EU:sta) ovat olleet omiaan ainoastaan vahvistamaan mielikuvia lännestä, jonka liberaali ideologia ei enää kykene vakauttamaan saati johtamaan kansainvälistä järjestelmää. Vuoden 2008 jälkeisessä maailmassa Kiinaa ja ”kiinalaista polkua” tarvitaan siis turvaamaan Kiinan sisäisen kehityksen lisäksi myös kansallisen järjestelmän vakautta.

Puoluekokouksen myötä ”uuteen aikakauteen”

Vuoden 2017 lokakuussa järjestetty **Kiinan kommunistisen puolueen 19. puoluekokous** oli merkittävä symbolinen rajanvetäjä Kiinan uudessa ulkopoliittisessa ajattelussa ja kenties myös eräänlainen epävirallinen irrottautuminen matalan profilin strategiasta. Puoluekokouksessa Xi Jinping valittiin toiselle viisivuotiskaudelleen, minkä yhteydessä hän esitteli huimat visionsa Kiinan ja koko maailman tulevaisuudesta.

Xin mukaan Kiina siirtyi puoluekokouksen myötä ”uuteen aikakauteen”, joka on loogista jatkoa Mao Zedongin ja Deng Xiaopingin aikakausille. Mao nosti Kiinan jaloilleen, minkä jälkeen Deng teki Kiinasta rikkaan. Nyt on Xi Jinpingin vuoro tehdä Kiinasta voimakas, mikä tarkoittaa uudenlaisen maailmanpoliittisen roolin ottamista – Kiinan siirtymistä

“**maailmanpolitiikan näyttämön keskukseen**”. Xin asettamien tavoitteiden mukaan Kiina on vuonna 2050 on johtava globaali suurvalta, jonka asevoimat ovat maailmanluokkaa. Kiinasta kuoriutuu myös johtava ideologinen suurvalta, sillä Xi ilmaisi Kiinan olevan valmis tarjoamaan ”kiinalaistyyppistä sosialismiaan” vaihtoehtoiseksi kehitysmalliksi kaikille maailman valtioille, jotka haluavat nopeuttaa talouskehitystään säilyttäen samalla itsenäisyytensä.

Xin julistaman “uuden aikakauden” myötä kiinalaiset tiedotusvälineet ja myös älymystön edustajat ovat nostaneet retorista vaihdettaan ja ryhtyneet kehittämään Xin ajatuksia pidemmälle. Tammikuussa 2018 kommunistisen puolueen pää-äänenkannataja Kansan päivälehti julkaisi laajaa huomiota herättäneen **manifestin**, jonka mukaan ihmiskunnan historia ei ole tunnetun kliseen mukaisesti suinkaan päättynyt liberalismiin voittoon, vaan tullut uuteen käännekohtaansa. ”Uudella aikakaudella” lähtee siis rakentumaan uudenlainen kansainvälinen järjestys, jossa Kiina ja sen kehittämä sosialistinen ideologia alkavat ratkoa ihmiskunnan kohtaamia ongelmia, kuten ilmastonmuutosta, demokratiavajetta ja epätasa-arvoa.

Hieman samaan tapaan argumentoi myös Pekingin yliopiston oikeustieteen professori Jiang Shigong **laajassa esseessään**. Jiangin mukaan kiinalaistyyppinen sosialismi ei ole enää vain Kiinan sisäinen kysymys, vaan relevantti vaihtoehto kehitysmalleille niiden etsiessä uudenlaisia tapoja talouksiensa kehittämiseksi. Kiina ei kuitenkaan lännen tapaan pakota omaa järjestelmäänsä kehitysmalleille, eikä se siten julista uutta ideologioiden välistä kylmää sotaa. Kiina hyväksyy maailman monimuotoisen luonteen, mutta on

valmis tarvittaessa neuvomaan halukkaita valtioita kiinalaistyyppisen sosialismin soveltamisessa.

Puheen koventuessa kiinalaiset maailmanpolitiikan tutkijat arvelevat Kiinan linjan kääntyneen ideologisen aspektin lisäksi myös perinteisessä geo- ja voimapolitiikassa. Kiinan kenties tunnetuin maailmanpolitiikan tutkija, Qinghua-yliopiston professori Yan Xuetong on jo vuosia argumentoinut, että Kiinan tulisi luopua matalan profiilin linjastaan. Sen tulisi luoda liittoumia ja rakentaa sotilastukikohtia aivan kuten muidenkin suurvaltojen ja ryhtyä toteuttamaan käytännössä samankaltaista voimapolitiikkaa kuin Yhdysvallat – joskin Kiinan tulisi pyrkiä olemaan ”moraalisempi” toimija ja saavuttaa siten muun maailman luottamus. Yanin mukaan Trump on presidenttikaudellaan ohjailnut kehitystä **juurikin tähän suuntaan**: Trump on tuhonnut Yhdysvaltain uskottavuutta kansainvälisen järjestelmän johtajana ennennäkemättömän tehokkaasti ja antanut siten Kiinalle tilaa laajentaa omaa globaalia asemaansa. Samalla Kiina on voinut toistuvasti esiintyä kansainvälisen järjestelmän vastuullisena puolustajana.

Puheet puheina – mitkä ovat Kiinan suuret kontribuutiot?

Kiinan viimeaikaiset lausunnot toteavat lähes suoraan, että Deng Xiaopingin uumoilema hetki on viimeinkin lyönyt ja Kiina voi ottaa kynttilänsä esiin vakan alta. Kiina ei ole enää vaatimaton, vastuuta välttelevä kehitysmaa, vaan taloudellinen ja ideologinen suurvalta, joka tarjoaa maailmalle oman visionsa taantuvan lännen vaihtoehdoksi.

Kiina ei ole enää vaatimaton, vastuuta välttelevä kehitysmaa, vaan taloudellinen ja ideologinen suurvalta.

[Klikkaa twiittaaksesi](#)

Mahtipontisen retoriikan vastapainoksi lienee kuitenkin syytä pohtia, mitä Kiinan "suuret kontribuutiot" ihmiskunnalle todella ovat, ja miksi ilmapiiri itsevarmuutta uhkuvan Kiinan sisällä on muuttunut hyvin autoritaariseksi ja pelokkaaksi? Xi Jinpingin Kiina etsii lähes vainoharhaisesti toisinajattelijoita ja läntisiä vaikutteita, jotka saattavat uhata puolueen valta-asemaa. Ihmisoikeustilanne on pahentunut entisestään esimerkiksi Xin masinoimien **ihmisoikeusjuristien massapidätysten vuoksi** ja internet-sensuuria on kiristetty naurettaviin mittasuhteisiin. Aikaisemmin lähinnä kyberpunk-kirjallisuudesta tutut dystooppiset kansalaisten **valvontajärjestelmät kasvojentunnistuksineen** alkavat olemaan kansantasavallassa jo arkipäivää.

Ideologian paluu on puolestaan näkynyt siten, että Xi Jinpingin visioimaa "kiinalaistyyppistä sosialismia" ja ehdotonta uskollisuutta puolueelle korostetaan kaikkialla. Esimerkiksi valtiolliset mediatalot vanhoivat taannoin erikoisessa näytelmässä **ehdotonta uskollisuuttaan kommunistiselle puolueelle**, kun taas kiinalaisiin yliopistoihin on perustettu **Xi Jinping -ajattelua opettavia instituutteja**. Jopa **spermapankissa** asioivilta on alettu odottaa laadukkaiden geenien lisäksi puhtasoppista ideologista taustaa.

Kiinan puolue-eliitti vaikuttaa olevan pelokkaampi kuin aikoihin.

[Klikkaa twiittaaksesi](#)

Itsevarmasta, optimistisesta ja globaalia vastuuta korostavasta retoriikastaan huolimatta Kiinan puolue-eliitti vaikuttaa olevan pelokkaampi kuin aikoihin. Tämän ilmiselvän ristiriidan lisäksi maailma odottaa yhä myös Kiinan suuria kontribuutioita kansainvälisen järjestelmän vakauttamiseksi. Kiinan toimet kansainvälisten kriisien ratkaisemiseksi esimerkiksi Syyriassa, Afganistanissa tai Korean niemimaalla ovat olleet Xin aikakaudellakin lähinnä matalan profiilin mukaisen passiivisia. Puheet tulee siis ainakin vielä toistaiseksi ottaa puheina.

[← PREVIOUS](#)

[NEXT >](#)

[”Suomalaisen tiedustelun taso on kovin alhainen” – Lainsäädäntö ja nykytilan historiallinen tausta](#)

[Sähköautojen maailmanpolitiikkaa – jos ennuste uudesta supersyklistä pitää paikkansa, Kiina on vahvoilla](#)

ABOUT THE AUTHOR

Matti Puranen

Matti Puranen on Aasiaan ja erityisesti Kiinan politiikkaan ja historiaan keskittyvä jatko-opiskelija Jyväskylän yliopistossa. Hänen väitöskirjansa käsittelee kiinalaisia maailmanpolitiikan teorioita. Aiemmin Matti on suorittanut yleisen historian ja valtio-opin

maisteritutkinnot Jyväskylän yliopistossa. Hän kirjoittaa toisinaan myös esimerkiksi vanhoista peleistä.

Liity uutiskirjeeseen

Lähetämme korkeintaan kerran kuukaudessa tiedon uusimmista artikkeleistamme ja uutiset tulevista tapahtumista.

Etunimi

Sukunimi

Sähköpostiosoite

Liity

Leave a reply

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista. Pakolliset kentät on merkitty *

COMMENT

//

NIMI *

SÄHKÖPOSTIOSOITE *

KOTISIVU

- Ilmoita sähköpostilla tulevista kommentaista.
- Ilmoita sähköpostilla uusista postauksista.

POST COMMENT

